

FAKTA OM LANDET

FULLT NAVN

Republikken Tyrkia

STYRESETT

Presidentrepublikk

BEFOLKNING

81.257.239

STATLIG ANERKJENTE RELIGIONER

Islam, Armensk-apostolisk, Gresk-ortodoks og jødedom

RELIGIØS DEMOGRAFI*

99.8% muslimer (hovedsakelig sunni, selv om det er estimert mellom 10-25 millioner alevi)

0.2% andre; inkludert armensk-apostoliske, bahaier, bulgarsk-ortodokse, kaldeisk-katolske, gresk-ortodokse, Jehovas Vitner, jøder, protestanter, romersk-katolske, syrisk-katolske og syrisk-ortodokse

*Estimater hentet fra CIA World Factbook

KILDE: USCIRF Annual Report 2019

BAKGRUNN

Menneskerettighetssituasjonen og borgerrettighetene i Tyrkia fortsatte å avta i kjølvannet av myndighetenes respons etter det mislykkede kuppforsøket i juli 2016. I de to årene etter kuppforsøket har tyrkiske myndigheter sagt opp over 150.000 offentlig ansatte, arrestert titusener som har en link til kuppforsøket eller angivelig knyttes til terrorisme, og fengslet 68 journalister i forbindelse med arbeidet deres. Ifølge komiteen som beskytter journalister er dette det høyeste antall journalister som noensinne har blitt fengslet i et land i 2018. Regjeringen har også stengt flere enn 150 mediebyrå, og landet opplever at majoriteten av uavhengige medier stadig blitt satt under kontroll av statlige enheter. I juni 2018 ble president Recep Tayyip Erdogan gjenvalgt i raske president- og parlamentvalg sammen med

introduksjonen av utvidet utøvende makt under et nytt presidentsystem som ble godkjent i april 2017.

Regjeringen har også arrestert tidligere formann i opposisjonspartiet People's Democratic Party (HDP) Selhattin Demirtas, på tross av en kjennelse fra ECtHR i november 2018 som påpekte at arrestasjonen var grunnløs og at han skulle bli frikjent. I juli 2018 ble 18 religiøse ledere og representanter fra Tyrkias kristne og jødiske samfunn frifunnet under en felles erklæring hvor de nekter for at de har levd under press, noe som har skapt økt mistanke om at erklæringen har blitt initiert av den tyrkiske regjeringen.

Omtrent 99.8 prosent av Tyrkias befolkning er muslimer, hvor majoriteten identifiserer seg selv som sunnimuslim. Ulike estimater regner at mellom 10 millioner og 25 millioner er alevi. Tyrkiske myndigheter anerkjenner alevi som muslimer, selv om noen alevier selv

identifiserer seg som en del av en unik ikke-muslimsk kultur. Tyrkias ikke-muslimske religiøse minoriteter består av mindre enn 0.2 prosent av hele befolkningen, og inkluderer armensk-apostoliske, bahaier, bulgarsk-ortodokse, kaldeisk-katolske, gresk-ortodokse, Jehovas Vitner, jøder, protestanter, romersk-katolske, syrisk-katolske og syrisk-ortodokse samfunn.

Den tyrkiske grunnloven fra 1982 konstaterer trosfrihet og friheten til å formidle sin religiøse tro. Den forbyr også diskriminering på religiøse grunnlag. Likevel praktiserer myndighetene sekularisme for å kreve statlig kontroll over religiøse samfunn, inkludert deres praksiser og gudshus. Ingen religion kan nyte full juridisk status. 'The Directorate of Religious Affairs' (Diyamet) overholder kontroll over den islamske praksisen i Tyrkia; alle andre religioner er under overvåkning av 'the Directorate of Foundations' (Vakiflar).

TROSFRIHETSSITUASJONEN 2018

Utdannelse

På tross av implementeringen av det nye skolepensumet i 2018 i Tyrkias offentlige skoler, fortsetter skolefaget for 'religiøs kultur og moralsk kunnskap' å være et krav for elever på grunnskolen. Tradisjonelt sett har ikke-muslimske studenter fra de tre statlig godkjente religionene – armensk-apostoliske, gresk-ortodokse og jøder – fått tillatelse til å bli fritatt fra faget da det har sitt fokus på islam. Ateister har også de senere årene fått fritakelse. Men medlemmer fra noen andre trossamfunn har fått avslått sine søknader om fritakelse på tross av at ECtHR-kjennelsen fra 2014 konstaterer at faget ikke bør være obligatorisk og det ikke bør være et krav at studenter uttrykker sin religiøse identitet. Studenter og deres foreldre som søker om fritak må ofte gjennom en langvarig prosess. Noen må til og med i retten. Selv om de har fått godkjent søknaden er det heller ikke alltid at skolen implementerer det.

Statlig innblanding i Interne Religiøse Forhold

I 2018 fortsatte tyrkiske myndigheter å blande seg inn i religiøse samfunns interne

anliggender, spesielt deres rett til å velge deres egne ledere. Grunnet myndighetenes krav om at medlemmer av den hellige synoden må være tyrkiske borgere så er det økumeniske patriarkatet begrenset i sine muligheter til å nominere medlemmer inn i den hellige synoden, som igjen velger samfunnets patriark. Siden Tyrkia har godkjent at utlendinger har dobbelt statsborgerskap så vil kravene utgjøre en unødvendig byrde for det gresk-ortodokse samfunnet og har blitt sett på som et middel for å kontrollere utfallet i fremtidige valg.

Den armensk-apostoliske kirken – hvor den religiøse lederen Mesrob Mutafyan døde i mars 2019 – har ikke hatt mulighet til å holde valg grunnet en beslutning som utelukket valg fra 2010. Når samfunnet begynte en valgprosess i mars 2017 brøt Istanbuls guvernørkontor inn og sa at valget var «juridisk umulig» og konstaterte at det kom til å splitte trossamfunnet. I februar 2018 skrev de også i et brev til det armenske patriarkatet at de nødvendige forholdene for et valg ikke hadde blitt møtt, som igjen forhindret dem i å utføre valgene.

Nasjonale identitetskort

Det er økende bekymringer om at mikrochiper i de nasjonale identitetskortene inneholder informasjon om eierens religiøse identitet, noe som kan føre til diskriminering på arbeidsplassen og andre plasser hvor de kan lese mikrochiper. I februar 2018 hadde regjeringen en åpning av folkeregister som tillater tilgang til slektsgransking. Dette skaper også bekymringer om at myndighetene koder minoritetene som armenske, greske og jøder. Mens åpningen av folkeregisteret ble hyllet som et positivt skritt mot å anerkjenne Tyrkias etniske og religiøse mangfold, er det likevel flere som frykter at informasjonen kan bli brukt som grunnlag for diskriminering eller ærekrenkelse.

Alevi

Alevier er den største religiøse minoriteten i Tyrkia. Myndighetene regner alevier som muslimer og mislykkes derfor i å anerkjenne dem som et eget religiøst samfunn utenfor majoriteten sunnimuslimer. På tross av en

kjenning fra ECtHR i februar 2015 mislykkes fremdeles myndighetene å godkjenne fritak for alevi-studenter fra de obligatoriske religionsstudiene som baserer seg primært på sunniforståelsen av islam. Alevi-ledere har også vist motstand til det nye pensumet som karakteriserer alevi gudshus kun som et sted hvor «ritualer og skikker utøves». I november 2018 ble det endelig annonsert en avgjørelse til fordel for aleviene, hvor de endelig fikk offentlig anerkjennelse for deres samlingslokale eller 'cemevleri' ble ansett som gudshus. I april 2015 erkjente ECtHR at Tyrkia har brutt alevienes rettigheter ved at de ikke har anerkjent deres gudshus og gitt dem juridisk status og dets fordeler, som fritak fra å betale strømregninger. I avgjørelsen bestemte retten at 'cemevleri' er gudshus og at det da er et krav at staten skal betale for strøm slik de også gjør for moskeene og noen andre gudshus. Det er fremdeles usikkert om kjennelsen vil føre til endringer i statusen for 'cemevleri' i hele landet.

Antisemittisme

Antisemittisme vedvarer i statlige dokumenter og sosiale medier. Ifølge en rapport om hatprat, skrevet av den lokale ikke-statlige organisasjonen 'Hrant Dink Foundation', var det 427 tilfeller av hatprat fra januar til april 2018 som spesifikt var rettet mot jøder. Nyhetsartikler og overskrifter refererte jevnlig til jøder når de skrev om de utfordrende relasjonene mellom Tyrkia og Israel.

Tyrkiske politikere fortsetter også å uttrykke seg med antisemittiske kommentarer. Grunnleggeren av 'Justice and Development Party' (AKP) og tidligere parlamentariker Burhan Kuzu tvitret i august 2018 at jødiske familier «kontrollerte verden» ved å trykke sedler og påstå at de amerikanske presidentene Abraham Lincoln og John F. Kennedy ble «drept av sionister». Selv om slik retorikk er utbredt i det regjerende partiet, finner man det også blant opposisjonen. Presidentkandidaten for 'Republican People's Party' (CHP), Muharrem Ince, ble i august 2018 anklaget for å bruke antisemittiske

uttalelser når han kritiserte president Erdogan for å ha mottatt en jødisk pris for tapperhet, som han mottok til ære for en tyrkisk diplomat som reddet flere jødiske familier fra Holocaust.

Protestanter

Protestantene i Tyrkia fortsetter også å bli utsatt for hatprat, spesielt blir evangeliske kristne demonisert i tilkobling til saken om pastor Andrew Brunson. Minst 20 utenlandske protestantiske familier har blitt deportert eller tvunget til å forlate Tyrkia ved at de har fått avvist fornyelser av visum.

Pastor Brunson er en amerikansk borger som har bodd i Izmir i over 20 år. Han har ledet en liten protestantisk menighet, og har nå tilbrakt over to år i fengsel etter at tyrkiske myndigheter grunnløst fengslet han i oktober 2016. Myndighetene har anklaget pastor Brunson for å være medlem av en terrororganisasjon, frem til han i mars 2018 ble tiltalt for å «begå forbrytelser på vegne av en terrororganisasjon uten medlemskap» og «anskaffe konfidensielle statlige dokumenter for å spionere på politiet eller militæret». Tiltalen anklaget pastor Brunson for å gi bistand til både 'the Kurdistan Worker's Party' (PKK) og 'the Fethullahist Terrorist Organization' (FETÖ), og påstod at han ønsket en fragmentering av landet og en skapelse av Kurdistan som uavhengig stat gjennom en kristning av Tyrkias etniske kurdiske befolkning. Informasjonen i tiltalen kom primært fra et hemmelig vitne. President Erdogan avviste flere ganger USAs ønske om frikjennelse og returnering av pastor fordi han påsto at den avgjørelsen lå innenfor det tyrkiske juridiske systemet. Likevel motsa han seg selv i september 2017 når han foreslo å returnere pastor Brunson i bytte med utlevering av Gülen.

I forkant av frikjennelsen av pastor Brunson talte USCIRF på vegne av kommisjonens prosjekt om religiøse samvittighetsfanger. I oktober 2017 besøkte USCIRF pastor Brunson mens han var fengslet i Kiriklar fengsel. Dette var det første møtet som ikke var av familie eller delegasjon fra konsulatet.

USCIRF fikk være med på tre høringer i mai, juli og oktober 2018.

12. oktober 2018 ble pastor Brunson dømt til tre år, en måned og 15 dager for å gi bistand til en terrororganisasjon. Denne tiden ble talt som tid han allerede hadde sonet. Samme dag ble han sluppet ut av husarrest og returnert til USA. Selv om frifinnelsen av pastor Brunson ble sett på som en positiv utvikling, var det likevel et resultat av et enormt press fra øverste ledelse i amerikanske myndigheter. At den tyrkiske domstolen likevel fant han skyldig i å støtte en terrororganisasjon underbygger den uretten som er gjort mot han.

I januar 2019 annonserte ECtHR en avgjørelse i favør for Syvendedags Adventister om at tyrkiske myndigheter hadde brutt deres rettigheter til å søke om registrering. Tyrkia hadde forbudt dem å søke på grunnlag av at organisasjonen ikke kan bli etablert kun for å tjene medlemmer at et spesifikt samfunn.

Andre kristne minoriteter

Jehovas Vitner blir fortsatt nektet til samvittighetsfull innvending mot militærtjeneste og opplever forfølgelse, bøter og fengsling for å praktisere sin tro. I 2018 ble 66 Jehovas Vitner tiltalt. På grunn av langvarig statlig press på ansatte er det mange Jehovas Vitner som også mister deres jobber da de nekter å bli med i militæret.

Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige forflyttet i april 2018 sine frivillige i Tyrkia til andre regioner på grunn av langvarige perioder med politiske spenninger i landet. Gjennom 2018 ble kirken og dens medlemmer anklaget i statlige mediebyrå at de opererte i landet som agenter under en forkledning som misjonærer. Dette hang sammen med saken om pastor Brunson som pågikk på samme tid.

Sunnimuslimer

Tilhengere av den USA-baserte gruppen Gülen har opplevd økt forfølgelse av myndighetene. I de to årene siden det mislykkede kuppforsøket i 2016, har tyrkiske myndigheter tatt fatt en 'rensing' av dem som støttet Gülen. Dette har resultert i oppsigelse,

varetektsfengsling og arrestasjon av tusenvis. Myndighetene har fortsatt å påstå at Gülen og hans etterfølgere står bak kuppforsøket, selv om det bare er en liten gruppe som har blitt dømt for deltakelse i kuppforsøket. Myndighetene har stemplet Gülen og hans etterfølgere som terrororganisasjon i mai 2016. De blir referert som 'the Fethullahist Terrorist Organization' (FETÖ).

Religiøse minoriteters eiendom

Religiøse minoriteter fortsetter å søke om å få tilbake eiendommer tatt i besittelse av myndighetene. Det armenske patriarkatet har søkt om å få tilbake Sanasaryan Han i Istanbul – en eiendom som tidligere ble brukt til utdanning av armenske barn – som myndighetene tok kontroll over i 1935. Den gresk-ortodokse gruppen på Bozcaada Island gjenstår fremdeles å få tilbake dokumentasjonen på 11 eiendommer, selv om det allerede i 2014 ble bestemt at de skulle få dem tilbake.

Den gresk-ortodokse teologiskolen i Halki, bedre kjent som Halki Seminary, har vært stengt siden 1971. Dermed har de heller ikke hatt mulighet til å utdanne folk derfra. Tyrkiske myndigheter stengte skolen etter en lovbestemmelse som forbød private institusjoner å tilby høyere utdanning. Dette var en bestemmelse som effektivt tvang nedleggelsen av religiøse teologiskoler i landet. Selv om tyrkiske myndigheter noen ganger har uttrykt støtte for å gjenåpne skolen har det likevel ikke skjedd noe foreløpig. I april 2018 møttes den gresk-ortodokse patriarken Dimitri Bartholomew president Erdogan for å drøfte gjenåpningen av Halki Seminary. Tyrkiske medier rapporterte at president Erdogan skulle ta i betraktning ønsket. De skrev også at patriarken Bartholomew var optimistisk til at skolen skulle få åpne innen begynnelsen av det akademiske året i september 2018. Likevel gjenstår den uåpnet.

I januar 2018 møtte president Erdogan og den bulgarske statsministeren opp til åpningsseremonien av den bulgarsk-ortodokse kirken St. Stephen i Istanbul etter en syvårs lang periode med renovering. Renoveringen

ble finansiert av både tyrkiske og bulgarske myndigheter som et medhold for resiprositet etter en renovering av en moské i Plovdiv, Bulgaria.

I mai 2018 returnerte myndighetene dokumentasjon på 50 eiendommer, inkludert Mor Gabriel klosteret, til den syrisk-ortodokse kirken i Mardin etter en langvarig juridisk disputt om landreformer som begynte i 2008. Ifølge visestatsminister Hakan Cavusoglu var overtakelsen av de syrisk-ortodokse eiendommene en «misforståelse», selv om religiøse embetsmenn oppfatter overtakelsen som et målbevisst angrep på den syrisk-ortodokse kirken. I juli 2018 tok 'the Council of Foundations' noen positive steg mot å tildele flere religiøse eiendommer til de respektive organisasjonene kostnadsfritt, inkludert Sacre Coeur kirken til den syrisk-katolske kirken og Mar Yuhanna kirken i Hatay til en gresk-ortodoks organisasjon. I januar 2019 fikk endelig den syrisk-ortodokse kirken godkjenning til å bygge det som blir karakterisert som den første nye konstruerte kirken i historien av den tyrkiske republikk. Mens dette har vært en etterlengtet positiv utvikling skjedde det etter årelange prosesser fra den syrisk-ortodokse kirken om å få godkjenning til å bygge en ny kirke. Dette kommer av en flerårig disputt fordi myndighetene mener at den nye kirken blir bygd på en eiendom som tidligere var en gravplass for den romersk-katolske kirke.

Hagia Sophia

Den historiske Hagia Sophia, er i utgangspunktet en gresk-ortodoks kirke som ble konvertert til en moské i det 15. århundre. Den har likevel siden 1935 hatt status som museum. Likevel fortsatte noen muslimer å kreve at den skulle bli gjenåpnet som moské. I september 2018 avviste de søknaden som kom fra en privat gruppe, de vurderte aldri søknaden. I mars 2018 åpnet president Erdogan opp for muslimsk bønn i Hagia Sophia under en åpning av en kunstfestival. Dette resulterte i protester mot myndighetenes «religiøse bruk» av museet. Bare et år senere, i mars 2019, annonserte president Erdogan at Hagia Sophia skulle bli

gjort om til moské, selv om han repeterer tidligere lignende annonseringer som aldri har gitt noen resultat.

Kvinner og trosfrihet

I januar 2018 ble det nevnt på Diyanets offisielle hjemmeside et forslag om at jenter helt ned i niårs alderen og gutter ned i 12 års alderen kunne gifte seg ifølge islamsk lov (Tyrkias lovlige alder for ekteskap er 18 år, med unntak kan de være 17 år med foreldres samtykke). Etter offentlig ramaskrik fjernet de forslaget og nektet for å ha oppmuntret til barneekteskap. I etterkant kom det også en uttalelse om at Diyanet alltid hadde støttet minimumsalderen 17 år for jenter og 18 for gutter til å gifte seg. En rapport som kom i januar 2018 konstaterer at i 2017 var det 115 mindreårige jenter som mottok graviditetsrelatert behandling ved et sykehus i Istanbul. Ifølge rapportene fra sykehusene ble 38 av disse jentene gravide før fylte 15 år.